

Brüssel, 30. november 2018
(OR. en)

14302/1/18
REV 1

SAN 403
PHARM 59

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu 7. detsembri 2018. aasta istung Vaktsiinikõhkluse vastu võitlemine ELi ja liikmesriikide tasandil: väljakutsed ja võimalused digiteeritud maailmas – <i>Arvamuste vahetus</i>

Delegatsioonidele edastatakse lisas eesistujariigi märkus, mis on aluseks avalikule arvamuste vahetusele: „Vaktsiinikõhkluse vastu võitlemine ELi ja liikmesriikide tasandil: väljakutsed ja võimalused digiteeritud maailmas“, mis leiab aset 7. detsembrile 2018 kavandatud nõukogu (EPSCO) istungil. Arvamuste vahetuse struktureerimiseks on eesistujariik valmistanud ette teksti lõpus esitatud kolm küsimust.

**Vaktsiinikõhkluse vastu võitlemine ELi ja liikmesriikide tasandil:
väljakutsed ja võimalused digiteeritud maailmas**

TAUST JA PROBLEEMID

Vaktsineerimine on üks 20. sajandi suuremaid rahvatervise saavutusi, mis on võimaldanud rõuged ja lastehalvatuse ülemaailmselt likvideerida ning vähendanud märkimisväärselt selliste varem laialt levinud haiguste esinemist nagu difteeria ja teetanus. Vaatamata ulatuslikule teaduslikule konsensusele, et vaktsineerimine on üks olulisemaid ja tõhusamaid kaasaegses meditsiinis kättesaadavaid ennetamisvõimalusi, ohustavad vaktsiinennetavad haigused suuremas osas Euroopas inimeste tervist järjest rohkem. Sellisel teoreetiliste teadmiste ja nende praktilise rakendamise lahknevusel on erinevaid põhjusi, millest üks on vaktsiinikõhklus. Kaasaegsed kommunikatsiooni- ja infotehnoloogiad, mis võimaldavad igasuguste sõnumite, sealhulgas vaksiine ja vaktsineerimist käsitleva eksitava teabe kiiret ja lihtsat levitamist, võivad tekitada vaktsineerimise suhtes ärevust. Samal ajal võiks selle valdkonna kiire areng aidata hoopis parandada tervist ja ennetada haigusi.

Vaktsiinikõhklus ja usalduse vähenemine

Vaktsineerimise kohta levivate väärarusaamade tõttu on avalikkuse tähelepanu kese nihkunud vaktsiinide kasulikkuselt teaduse umbusaldamiseni ning hirmuni võimalike kõrvaltoimete ees. Suureneva kõhkluse taga on mitmeid erinevaid faktoreid ja võib-olla kõiki veel ei mõistetagi. Kuna vaktsiinennetatavate haiguste esinemissagedus on tänu varasemale korrapärasele vaktsineerimisele vähenenud, ei taju kodanikud vaktsiinennetatavaid haigusi enam eluohtlikena. Seetõttu ei ole kodanikud enam piisavalt teadlikud vaktsineerimise kesksest rollist elude päästmisel ega vaktsineerimatuse riskidest. Mõju avaldavate faktorite hulka kuuluvad ka usaldusväärse teabe puudumine ning mõnel juhul ka umbusaldus teabe esitaja vastu, tervetele inimestele (eriti lastele) vaktsiinide manustamisega seotud võimalike riskide väiksem aktsepteerimine; puudulik arusaam vaktsineerimise kasulikkusest üksikisiku tasandil võrreldes ühiskonna tasandiga ning vaktsiinide ohutuse vastuoluline ja eksitaval teabel põhinev käsitus meedias. Kuna kommunikatsioonitehnoloogiad võimaldavad sõnumeid kiirelt ja hõlpsalt kogu maailmas levitada ning inimestel on interneti kaudu alaline juurdepääs potentsiaalselt mitteusaldusväärsele teabele, on tekkinud mitu uut platvormi, kus tekitatakse ärevust ning levitatakse eksitavat teavet vaktsiinide ja vaktsineerimise kohta. Mitmes ELi liikmesriigis on vaktsiinivastased rühmad sotsiaal- ja peavoolumeedia toetusel saanud rohkem tähelepanu ja hakanud mõjutama avalikku arvamust ja poliitikat.

Hiljuti avaldatud aruandes vaktsiinide usaldamise olukorrast ELis¹ tuuakse välja, et kuigi enamik ELi kodanikke usub endiselt vaktsiinide olulisusesse, tõhususse ja ohutusse, on usaldus vaktsiinide vastu WHO Euroopa piirkonnas väiksem kui muudes piirkondades ja mitmes riigis on viimase 20 aasta jooksul aset leidnud olulised usalduskriisid, mis võivad osaliselt selgitada laastavaid leetrite puhanguid teatavates ELi liikmesriikides.

¹ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/vaccination/docs/2018_vaccine_confidence_en.pdf

Ebapiisava vaksineerituse tagajärjed

Üldine vaksineeritus on ELi liikmesriikide lõikes väga erinev, paljudes riikides jääb see alla sihtmärgiks oleva 95 % määra, mis on vajalik leetrite suhtes karjaimmuunsuse tagamiseks.

Silmatorkava näitena saavutasid 2017. aastal ELi/EMP riikidest ainult kuus vähemalt 95 % vaksineerituse taseme mõlema leetrivaktsiini doosi osas².

Mitu ELi liikmesriiki ja naaberriiki on seetõttu praegu silmitsi vaktsiinennetatavate haiguste pretsedenditute puhangutega. Ainuüksi 2017. aastal nakatus ELis leetritesse üle 14 000 inimese – üle kolme korra rohkem kui 2016. aastal. Viimase kahe aasta jooksul on leetrite tõttu surnud üle 57 inimese ja difteeria tõttu kaks inimest. Euroopas ei ole õnnestunud leetrite likvideerimine kooskõlas kokkulepitud Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) eesmärkidega.

Ebapiisava vaksineerituse tagajärg on ka see, et ELis on püsivalt polioviiruse taasleviku risk, mis ohustab liidu lastehalvatusest vaba staatust.

Igal aastal avastatakse umbes 33 000 emakakaelavähi juhtumit ja ning igal aastal sureb ELis sellesse vähivormi umbes 15 000 inimest³. Enamik emakakaelavähi juhtumitest on põhjustatud nakatumisest inimese papilloomiviirusesse (HPV)⁴. HPVsse nakatumiste arvu saaks HPV vastase vaksineerimisega märkimisväärselt vähendada^{5,6}.

² <https://ecdc.europa.eu/en/publications-data/vaccination-coverage-second-doses-measles-containing-vaccine-country-eueea-2017>

³ <https://ecdc.europa.eu/en/human-papillomavirus/factsheet>

⁴ <https://www.scirp.org/journal/PaperInformation.aspx?paperID=84214>

⁵ <http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/vaccines-and-immunization/news/news/2018/10/hpv-vaccination-protecting-girls-now-from-cervical-cancer-in-their-future>

⁶ <https://www.uptodate.com/contents/human-papillomavirus-vaccination>

TÕHUSA VAKTSINEERITUSE PEAMISTE TAKISTUSTE JA SOODUSTAVATE TEGURITE KÄSITLEMINE

Esimese sammuna madala vaktsineerituse taseme käsitlemisel on oluline mõista mehhanisme, mis toovad kaasa vaktsiinide kasutamise väikese osakaalu Euroopas.

Vastavalt hiljuti avaldatud aruandele vaktsineerimisteenuse korralduse ja osutamise kohta ELis⁷ väidavad liikmesriigid, et vaktsiinikõhklus on üks peamisi takistusi leetrite osas tõhusa vaktsineerituse saavutamisele ning laste vaktsineerimisprogrammide tõhusale rakendamisele. Muude tõhusa vaktsineerituse saavutamise takistuste hulgas nimetatakse võimetust jõuda haavatavate elanikkonnarühmadeni, elanikkonna üldist vähest teadlikkust, tervishoiutöötajate ebapiisavat väljaõpet või vaktsiinikõhklust, vaktsineerimisteenuse korraldust, osutamist ja rahastamist, lühiajalist vaktsiinide nappust ning riiklike ja rahvusvaheliste vaktsineerimisregistrите puudumist. Mõned aruandes nimetatud vastumeetmed hõlmavad leetritevastase vaktsineerimise lisamist riigi poolt rahastatud tervishoiuteenuste hulka, teadlikkuse tõstmise kampaaniaid ja järelevalvesüsteemi kasutamist vaktsineerimisest ülevaate saamiseks.

Seoses täiskasvanute vaktsineerimisega gripi vastu on liikmesriikide väitel tõhusa vaktsineerituse saavutamise peamiseks takistuseks avalikkuse vähene teadlikkus, kusjuures noored ei ole teadlikud nakkuse võimalikest tõsistest tagajärgedest, ning sellega seotud vaktsiinikõhklus / vaktsineerimise vastased liikumised ning samuti omaosalus vaktsiinide eest maksmisel. Tõhusat gripivastast vaktsineeritust soodustavaks teguriks pidasid liikmesriigid meediakampaaniaid avalikkuse ja meditsiinitöötajate teadlikkuse tõstmiseks.⁷

⁷ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/vaccination/docs/2018_vaccine_services_en.pdf

Tõhusal viisil tervisesse investeerimist uuriva ekspertide rühma hiljuti avaldatud aruandes⁸ nimetati peamiste vaktsineerimist mõjutatavateks faktorite hulgas positiivses mõttes juurdepääsu usaldusväärsele teabele vaktsineerimise kohta, positiivsete meediasõnumite kättesaadavust, usalduse suurendamist institutsioonide ja teenuseosutajate suhtes ning usalduse suurendamist vaktsineerimise suhtes, negatiivses mõttes nimetati juurdepääsu kuulujuttudele ja müütidele, mis õõnestavad usaldust vaktsiinide suhtes ning mõnede tervishoiutöötajate suutmatust neid müüte kummutada ja anda tõenduspõhist nõu.

Üks faktor, mis praegu muudab ja mõjutab tervishoidu üldiselt ja seetõttu mõjutab ka vaktsineerimise sektorit, on käimasolev tervishoiusektori digiteerimine. Vaktsineerimise valdkonnas on digiteerimise üks peamisi saavutusi immuniseerimisvaldkonna infosüsteemide väljakujundamine, mida 2016. aasta lõpuks oli riiklikul tasandil rakendanud kaheksa liikmesriiki ning palju rohkem liikmesriike piirkondlikul tasandil⁹. Nendel süsteemidel on suur potentsiaal parandada riiklikku vaktsiinidega varustatust, optimeerides vaktsineerituse tasemeid käsitlevate andmete kvaliteeti ja aidates tuvastada puudujääke vaktsineerimises ning alateenindatud elanikkonnarühmi. Need süsteemid võiksid parandada vaktsineerituse taset, pakkudes täiendavaid võimalusi, näiteks meeldetuletussüsteeme. Nende kasutamine tekitab siiski uued huvide konflikti valdkonnad ja tõstatab täiendavaid küsimusi sellistes valdkondades, nagu andmekaitse ja üksikisiku õigused, eetika ja vajalike süsteemide võrreldavus.

⁸ https://ec.europa.eu/health/expert_panel/sites/expertpanel/files/020_vaccinationpgms_en.pdf

⁹ <https://ecdc.europa.eu/sites/portal/files/documents/immunisation-systems.pdf>

KÜSIMUSED JA ARUTELUPUNKTID

Nõukogul palutakse eespool kirjeldatud tausta silmas pidades kaaluda järgmisi küsimusi:

1. Hiljutine uuring¹⁰ näitab, et vaktsiinikõhklus on mõnedes Euroopa riikides vähenenud, kuid teistes suurenenud. Praegune leetrite puhang Euroopas tõestab, et vaktsiinikõhklus, mis võib kaasa tuua madala vaktsineerituse taseme, on Euroopas tõsine piiriülene terviseoht. Mis põhjustab vaktsiinikõhkluse erinevat levikut liikmesriikides ning kuidas peaks seda käsitlema? Milliseid jõupingutusi on vaja, et Euroopa Liidus vaktsiinikõhkluse ja madala vaktsineerituse taseme vastu süstemaatiliselt võidelda, et see piiriülene terviseoht kõrvaldada? Kas on mingeid parimaid tavasid, mis on aidanud teie liikmesriigil vaktsineerituse taset tõsta? Kas võiksite esitada näite edukast meetmest, mida teistes liikmesriikides rakendada saaks?
2. Sõnumite kiire levitamine ja lihtne juurdepääs teabele interneti kaudu loob vaktsineerimisvastastele aktivistidele platvormi ning teeb üldsusele üha raskemaks usaldusväärsete teabeallikate leidmise vaktsineerimise kohta. Kuidas saaksid liikmesriigid kõige paremini koostööd teha, et võidelda eksitava teabe ja võltsuudiste vastu meedias ning eriti internetis?
3. Käimasolev digiteerimine toob kaasa muutused kõikides tervishoiusüsteemide osades. Millist kasu ja probleeme toob digiteerimine kaasa vaktsineerimise valdkonnas ning kuidas saaks see aidata tõsta vaktsineerituse taset?

¹⁰ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/vaccination/docs/2018_vaccine_confidence_en.pdf